

Zaaknr. 856443
Kenmerk 875540

MEDEDELING VOOR HET ALGEMEEN BESTUUR.

Onderwerp: Ontwikkelingen stikstof en Aanpak Landelijk Gebied

Portefeuillehouder: K. van den Berg

Programmadirecteur: Len Nooteboom

1. Aanleiding

De afgelopen maanden zijn er verschillende rechterlijke uitspraken gedaan op het gebied van stikstof, die consequenties hebben voor het waterschap. Ook zijn er recente ontwikkelingen op het gebied van de aanpak van opgaven in het landelijk gebied. Aangezien beide ontwikkelingen met elkaar samenhangen en in hetzelfde tijdsbestek plaatsvonden, wordt het bestuur met deze mededeling over beide onderwerpen geïnformeerd. NB: deze mededeling bevat geen uitputtend overzicht van alle ontwikkelingen op het gebied van stikstof en andere opgaven in het landelijk gebied, maar licht een aantal belangrijke zaken eruit zodat het bestuur op de hoogte is van deze ontwikkelingen en de mogelijke gevolgen voor het waterschap. We blijven de actualiteiten ook de komende tijd goed volgen, en informeren het bestuur op gezette momenten over nieuwe ontwikkelingen indien deze relevant zijn voor het werk en de koers van het waterschap.

Leeswijzer

De opbouw van de mededeling is als volgt: onder 2 worden de uitspraken van de Raad van State en de rechtbank op het gebied van stikstof toegelicht. Ook wordt aangegeven wat de mogelijke impact is voor het waterschap en hoe het waterschap acteert/anticipeert op deze ontwikkelingen. Onder 3 wordt een toelichting gegeven op de onlangs door GS vastgestelde Aanpak Landelijk Gebied (ALG). Ook bij dit onderdeel wordt ingegaan hoe deze aanpak zich verhoudt tot het werk van het waterschap en hoe het waterschap betrokken is bij deze aanpak. Tenslotte is onder 4 een samenvattende conclusie op hoofdlijnen opgenomen.

2. Rechterlijke uitspraken stikstof

Hieronder wordt een toelichting gegeven op een aantal recente rechterlijke uitspraken op het gebied van stikstof.

Uitspraken Raad van State in de zaken Rendac en Amercentrale

De Raad van State (RvSt) heeft op 18 december 2024 uitspraken gedaan in twee zaken (Rendac en Amercentrale) waarmee de rechter een nieuw beoordelingskader heeft geformuleerd voor de natuurvergunningplicht. Als gevolg van deze uitspraken is de rechtspraak over intern salderen gewijzigd. Intern salderen houdt in dat de stikstofdepositie die een nieuw project op een N2000 gebied veroorzaakt wordt weggestreept tegen de (toegestane) stikstofdepositie die al op die plek aanwezig is. Het eerdere toetsingskader van de RvSt ging er van uit dat intern salderen in een voortoets plaats diende te vinden. Was de conclusie van de voortoets dat er *na* intern salderen geen significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden konden optreden, dan gold er geen natuurgunningplicht.

Met de uitspraken van de RvSt van 18 dec. '24 heeft de rechter dit toetsingskader gewijzigd. Als gevolg van uitspraken van het Europese Hof van Justitie komt de RvSt tot de conclusie dat de gevolgen van een project 'op zichzelf' moeten worden beoordeeld, dus zonder het effect van mitigerende maatregelen en zonder vergelijking met de gevolgen die zijn toe te rekenen aan een eerder vergunde situatie.

Hoofdpijnen gewijzigde toetsingskader:

- Intern salderen mag niet meer worden betrokken in een voortoets;
- Intern salderen is vergunningplichtig;
- Intern salderen vereist een passende beoordeling. Dat houdt in dat wanneer een activiteit leidt tot stikstofdepositie op een N2000 gebied, er een vergunningaanvraag wordt ingediend waarin wordt gemotiveerd dat door middel van inzet van mitigerende maatregelen (zoals interne en externe saldering) zekerheid wordt verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zal aantasten;
- Het additionaliteitsvereiste dat al gold voor extern salderen, geldt nu ook voor intern salderen.

Het additionaliteitsvereiste houdt in dat stikstofruimte die vrijkomt door een activiteit die beëindigd is pas mag worden gebruikt voor een nieuwe activiteit als die ruimte niet nodig is voor het herstel van de natuur.

In 2023 en 2024 heeft de provincie Noord-Brabant voor alle N2000 gebieden natuurdoelanalyses (nda's) opgesteld. Uit deze nda's is gebleken dat de toestand van de natuur onvoldoende is, en dat de instandhoudingsdoelstellingen niet worden behaald. Daarbij is stikstof (net als verdroging) een belangrijk knelpunt. De provincie heeft geconcludeerd dat vergunningverlening voor aanvragen met stikstofeffecten op Natura 2000-gebieden daarom voorlopig niet mogelijk zijn. Het gaat om Omgevingsvergunningen voor een Natura 2000-activiteit (voorheen Wnb-vergunningen voor stikstofdepositie genaamd). De vergunningverlening ligt stil tot er voldoende maatregelen zijn waarvan de effecten zeker en geborgd zijn. (Juridische eis van geborgde daling van stikstofdepositie en het benodigde natuurherstel). Eerder was hierdoor extern salderen niet meer mogelijk in Brabant. Als gevolg van de nieuwe uitspraken is ook intern salderen vergunningplichtig geworden, en daarom voorlopig niet meer mogelijk. De provincie Noord-Brabant geeft aan dat ze de precieze gevolgen van de uitspraken uitzoekt, en tot die tijd geen Omgevingsvergunningen voor Natura 2000-activiteiten verleend en geen nieuwe vergunningaanvragen in behandeling neemt.

Het nieuwe toetsingskader van de RvSt is direct van toepassing in lopende en toekomstige vergunning- en handhavingprocedures. Daarnaast is het toetsingskader ook van toepassing op activiteiten die zijn

gestart op of na 1 januari 2020 en waarvan werd aangenomen dat deze, via het mechanisme van intern salderen, niet vergunningplichtig waren. Het gevolg is dat voor activiteiten waarvoor na 1 januari 2020 intern is gesaldeerd, en waarvoor geen natuurvergunning is verkregen, alsnog moet worden nagegaan of een natuurvergunning vereist is. De RvSt heeft bepaald dat er een overgangstermijn geldt van 5 jaar. Dat houdt in dat voor activiteiten die (1) tussen 1 januari 2020 en 1 januari 2025 fysiek zijn gestart, (2) die na die datum nog in uitvoering zijn of nog worden geëxploiteerd én (3) waar op basis van intern salderen is geconcludeerd dat geen natuurvergunning nodig was, een overgangperiode van vijf jaar (tot 1 januari 2030) geldt waarin het bevoegd gezag niet handhavend kan optreden. Er geldt dus een periode van 5 jaar om alsnog een vergunning aan te vragen. Als er na 2030 geen vergunning is aangevraagd en verleend, kan het bevoegd gezag handhavend optreden. Hiermee is er opnieuw een zeer complexe situatie ontstaan, omdat Brabant niet voldoet aan het additionaliteitsvereiste, waardoor er op dit moment geen vergunningen kunnen worden verleend in Brabant waarin sprake is van activiteiten met stikstofeffecten op overbelaste N2000-gebieden.

Uitspraak rechtbank zaak Greenpeace tegen de Staat

Op 22 januari 2025 heeft de Rechtbank in Den Haag uitspraak gedaan in de bodemprocedure in de zaak Greenpeace tegen de Staat. Het oordeel van de rechtbank is dat de Staat onvoldoende maatregelen neemt om de natuur te beschermen, en stelt daarmee Greenpeace in het gelijk. Op straffe van een dwangsom van €10 miljoen moet het stikstofdoel in 2030 worden gehaald.

In reactie op de bovengenoemde uitspraken is er een ministeriele commissie opgericht, onder leiding van premier Schoof. Diverse andere betrokken ministers nemen deel aan de commissie. Het doel van de commissie is om binnen twee maanden (eind maart '25) een pakket nieuwe stikstofplannen gereed te hebben. Daarbij worden vier sporen verkend: kijken wat er juridisch nog mogelijk is in de vergunningverlening, bezien wat er nodig is aan maatregelen voor meer stikstofreductie en natuurherstel, analyseren wat de impact is van 'terugwerkende kracht' die uitgaat van het RvSt-vonniss en in gesprek blijven met de Europese Commissie over wat er op internationaal vlak mogelijk is.

De Unie van Waterschappen heeft een brief aangeboden aan de ministeriele commissie ([Waterschappen dringen aan op geborgde aanpak stikstof en natuur - Unie van Waterschappen](#)). In de brief wordt aandacht gevraagd voor het belang van watermaatregelen die nodig zijn om te komen tot natuurherstel (zowel kwantiteit als kwaliteit), voor de mogelijke consequenties van de stikstofuitspraken voor het werk van de waterschappen, voor de bijdrage die de waterschappen kunnen leveren aan mogelijke oplossingen en voor de financiering van de benodigde maatregelen om te komen tot een klimaatrobuuste inrichting van het watersysteem.

De uitkomsten van de Rijkscommissie zijn nog niet bekend. Zodra hierover meer duidelijk is, zal het bestuur worden geïnformeerd.

Duiding mogelijke impact voor het waterschap

Hieronder wordt aangegeven wat de mogelijke impact van de uitspraken is voor het waterschap. Ook wordt toegelicht hoe het waterschap acteert/anticipeert op deze ontwikkelingen. Aangezien de ontwikkelingen recent zijn, is de duiding van de mogelijke consequenties indicatief.

Uitspraken Raad van State in de zaken Rendac en Amercentrale

Direct na het verschijnen van de rechterlijke uitspraken is in de organisatie nagegaan wat de uitspraken inhouden en wat de mogelijke consequenties zijn voor het waterschap. De inschatting op dit moment is als volgt:

- Onderhoudsmaatregelen waren al vrijgesteld van de vergunningplicht voor stikstof, en blijven vrijgesteld. Voor deze werkzaamheden hebben de uitspraken geen gevolgen;
- Ook maatregelen die noodzakelijk zijn voor N2000-herstel blijven vrijgesteld;
- Om de mogelijke impact van de uitspraken van de RvSt te bepalen is het van belang om onderscheid te maken tussen stikstofdepositie als gevolg van de aanlegfase van projecten, en stikstofdepositie in de gebruiksfase. Stikstofdepositie in de aanlegfase is tijdelijk van aard, namelijk gedurende de uitvoering van een project. Stikstofdepositie in de gebruiksfase is permanent van karakter, bijvoorbeeld een fabriek of stal die wordt gebruikt.
- Bij het waterschap gaat het in de meeste gevallen om stikstofdepositie in de aanlegfase van projecten. Bijvoorbeeld voor inrichtingsmaatregelen, plaatsing nieuwe kunstwerken/infrastructuur of dijkversterkingen.
- Per project wordt in Aerius berekend wat de uitstoot is, en of deze leidt tot stikstofdepositie op een overbelast habitatype boven de drempelwaarde van 0,0049 mol/ha/jr. Als de depositie onder deze drempelwaarde blijft, hoeft het waterschap geen Omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit aan te vragen. Als de depositie boven de drempelwaarde ligt, kan het waterschap proberen om de depositie te verminderen, door inzet van (nog) schonere materieel of spreiding van werkzaamheden. Als daarmee de depositie nog steeds boven de drempelwaarde uitkomt, is er een mogelijkheid om in een ecologische voortoets te onderzoeken of kan worden uitgesloten dat de kleine, tijdelijke depositie significant negatieve gevolgen heeft voor de betreffende habitatypes. Als die significant negatieve gevolgen zijn uit te sluiten, dan kan het project zonder Omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit worden uitgevoerd. Indien de significant negatieve gevolgen niet zijn uit te sluiten, dan geldt er voor het project een vergunningplicht. Zoals hierboven is toegelicht, kan deze op dit moment in Brabant niet worden verleend. Het project komt in dat geval stil te liggen.
- Uit een inventarisatie is gebleken dat het waterschap voor twee projecten die op korte termijn in de programmering staan van plan was om intern salderen in te zetten, namelijk rioolgemaal Kaatsheuvel en Strijpen - De Berk (deelgebied van Noordrand Midden). Voor beide projecten wordt opnieuw gekeken of er aanvullende mogelijkheden zijn om de depositie verder omlaag te brengen, en om de impact van de (tijdelijke minimale) depositie te beoordelen.
- Een belangrijke kanttekening is dat een berekening in Aerius pas kan worden uitgevoerd als een project in een ver stadium van voorbereiding is. Het gaat bijvoorbeeld over aantal vervoerbewegingen, draaiuren van machines, etc. Voor veel projecten die de komende jaren zijn geprogrammeerd, is het nu nog niet mogelijk om een Aerius berekening uit te voeren. Het aantal projecten waarvoor naar oplossingen gezocht moet worden (of die mogelijk niet door kunnen gaan of vertraging oplopen) kan daarom toenemen. De projectorganisatie houdt dit scherp in de gaten.
- Tegelijkertijd zijn er in het convenant schoon en emissieloos bouwen afspraken gemaakt tussen overheden (waaronder de waterschappen) en de markt over getrapte afname van emissies (o.a. 60% NOx reductie in de bouw in 2030 t.o.v. 2018). Dit betekent dat bouwprojecten de komende jaren steeds minder emissies veroorzaken, en daarmee minder snel een overschrijding hebben van de drempelwaarde (en zodoende ook minder risico lopen op vertraging of stilleggen). Uiteraard kent ook dit traject de nodige uitdagingen, zoals netcongestie en voldoende aansluitpunten op bouwlocaties.
- Ten aanzien van de terugwerkende kracht van de uitspraak (tot 1 januari 2020) en de verplichting om alsnog binnen 5 jaar een vergunning aan te vragen voor projecten waar gebruik is gemaakt van intern salderen, geldt het volgende: het waterschap heeft intern salderen toegepast voor projecten met tijdelijke stikstof tijdens de aanlegfase. Deze projecten zijn inmiddels afgerond, waardoor er op dit moment geen sprake is van stikstofuitstoot. Om die

reden hoeft er niet alsnog een vergunning te worden aangevraagd. Daarnaast is bij rwzi Dongemond gebruikgemaakt van intern salderen. Dat wordt hieronder toegelicht.

Wnb-vergunningen (stikstof) in relatie tot de rwzi's

De rwzi's zijn de enige 'assets' van het waterschap waarvoor het waterschap een vergunning (voorheen Wnb-vergunning, inmiddels Omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit) voor stikstof nodig heeft voor de *gebruiksfas*e. Het gaat dan specifiek over de rwzi's waar een warmte-krachtkoppeling (WKK) is geïnstalleerd. Het waterschap heeft op drie rwzi's een WKK geïnstalleerd. Deze WKK's zetten biogas om in elektriciteit. In dit proces ontstaat stikstofuitstoot. Indien dit leidt tot depositie op een stikstofgevoelig N2000-gebied, is er voor deze WKK's een Wnb-/Omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit nodig voor de gebruiksfas

Voor de WKK op rwzi Bath heeft het waterschap een Wnb-vergunning voor het onderdeel stikstof. Bij de andere twee rwzi's ligt dat gecompliceerder. Beide (rwzi Nieuwveer en en rwzi Dongemond) worden hieronder toegelicht.

Nieuwveer

Bij rwzi Nieuwveer heeft het waterschap op dit moment geen Wnb-/Omgevingsvergunning voor het onderdeel stikstof. Om een goed beeld te geven van het ontstaan van deze situatie, schetsen we een tijdlijn:

2009: vergunningaanvraag omgevingsvergunning in verband met de bouw van een nieuwe slibverwerking met gisting en WKK's (inclusief vermelding van stikstofuitstoot als gevolg van de WKK).

2010: vergunning verleend voor de slibverwerkingsinstallatie met daarin normen voor uitstoot van stikstof vanuit de WKK's.

Eind 2019: het waterschap ontvangt een brief van de Omgevingsdienst. De Omgevingsdienst heeft geconstateerd dat rwzi Nieuwveer niet beschikt over een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb).

Mei 2020: Waterschap dient vergunningsaanvraag in voor een Wnb-vergunning. In de aanvraag heeft het waterschap mitigerende maatregelen opgenomen ter reductie van de stikstofuitstoot van de WKK's middels een Denox-installatie.

2020: Waterschap ontwikkelt een projectvoorstel met kredietaanvraag om een denox-installatie te plaatsen bij de WKK, waardoor de stikstofuitstoot (en daarmee de depositie) zou worden teruggebracht naar de situatie van voor de bouw van de nieuwe slibverwerking in 2012.

2020: Provincie neemt contact op met het waterschap en wijst op de mogelijkheid van extern salderen. Dat houdt in dat het waterschap niet hoeft te investeren in een denox-installatie, maar stikstofrechten in de omgeving opkoopt, om daarmee alsnog de vergunning te verkrijgen.

Maart 2021: het DB neemt kennis van de het voornemen om in te zetten op extern salderen als emissiebeperkende maatregel ter compensatie van de NOx-uitstoot van de rwzi Nieuwveer. Daarmee komt het IP project voor de plaatsing van DeNOx-installaties te vervallen. (Documentnummer 395323).

2021 en 2022: waterschap koopt externe stikstofrechten aan, en dient aangepaste vergunningsaanvraag in (op basis van extern salderen met de aangekochte rechten).

Maart 2023: provincie kondigt aan dat er per direct een vergunningstop in Brabant geldt, vanwege de slechte staat van de natuur (zoals is gebleken uit de natuurdoelanalyses). Extern salderen is niet meer mogelijk, omdat er niet wordt voldaan aan het additionaliteitsvereiste.

Het waterschap ontvangt een brief van de Omgevingsdienst dat de vergunningverlening stil is komen te liggen en de aanvraag niet verder in behandeling kan worden genomen.

Het waterschap heeft deze situatie zowel ambtelijk als bestuurlijk aangekaart bij de provincie, met het verzoek om samen aan een oplossing te werken. De WKK is namelijk (al sinds 2012) operationeel, terwijl een Wnb-vergunning ontbreekt. Het stilleggen van de WKK leidt echter tot grotere milieubelasting, dan de WKK draaiende houden. De reactie van de provincie luidde dat zij op korte termijn geen oplossing zagen, dat zij zelf niet zullen handhaven op deze situatie en dat de kans erg klein wordt geacht dat er een handhavingsverzoek wordt ingediend.

Daarmee is de situatie gebleven zoals het was: de WKK is operationeel, maar de rwzi Nieuwveer beschikt niet over een geldige Wnb-vergunning (sinds 1 januari '24 genaamd: omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit). Als gevolg van deze situatie staat het project 'thermofiele gisting' al meer dan een jaar onhold. Het doel van dit project is om door middel van een hogere bedrijfstemperatuur van de gisting meer biogas te produceren wat vervolgens omgezet wordt in elektriciteit en warmte. Dit wilden we mogelijk maken door intern te salderen binnen de bestaande stikstofruimte. Omdat de Wnb-vergunning niet kon worden verleend, was het ook niet mogelijk om intern te salderen. Voor de ombouw naar thermofiele gisting is eveneens in 2020 een omgevingsvergunning aangevraagd en eind 2021 verleend. Echter vanwege het ontbreken van een Wnb-vergunning kan de thermofiele gisting niet in bedrijf genomen worden en leveren de gedane investeringen geen rendement op.

Daarnaast zijn de huidige WKK's op Nieuwveer bijna aan het einde van de levensduur, en wordt er nagedacht over vervanging of een grotere renovatie van de biogasinstallatie (biogasleidingwerk, gashouder, gasbehandeling, WKK's en alle toebehoren). Hier is een projectvoorstel document voor in voorbereiding. Kijkend naar de recente juridische uitspraken over stikstof en de situatie in Brabant, is het zeer twijfelachtig of het waterschap de komende jaren een Omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit kan aanvragen voor deze nieuwe installaties. Dit is zorgwekkend, gelet op de continuïteit van de bedrijfsvoering, veiligheid op de werkvloer en onze duurzaamheidsambities/-opgaven. De benodigde investeringen/aanpassingen op Nieuwveer worden de komende periode concreet gemaakt, waarbij we nadrukkelijk in gesprek blijven met het bevoegd gezag over de noodzaak om tot oplossingen te komen.

Dongemond

Bij rwzi Dongemond ligt de situatie (o.a. juridisch gezien) iets anders dan bij rwzi Nieuwveer. Het waterschap heeft voor rwzi Dongemond in 2020 een Wnb-vergunning aangevraagd voor het plaatsen van een WKK. Als reactie hierop heeft de Omgevingsdienst het waterschap per brief laten weten dat het waterschap de aanvraag kon intrekken, vanwege het ontbreken van een vergunningplicht (voor stikstof). In de brief wordt uitgelegd dat als gevolg van een uitspraak van de Raad van State uit 2019 per 1 januari 2020 een gewijzigde vergunningplicht gold:

“Deze wijziging houdt in dat er geen vergunningplicht meer geldt voor stikstofdepositie voor een wijziging van het project op basis van ‘intern salderen’ waarbij, anders dan stikstofdepositie, geen significante gevolgen zijn voor Natura 2000-gebieden. Als gevolg hiervan kunnen er geen vergunningen in het kader van de Wnb verleend worden voor projecten die gebaseerd zijn op ‘intern salderen’ en waarbij geen overige effecten, anders dan stikstofdepositie, aan de orde zijn.”

Kortom: het waterschap heeft voor de WKK op rwzi Dongemond een vergunning aangevraagd, maar uit de brief van de Omgevingsdienst bleek dat er geen vergunning nodig was en dat de aanvraag zou worden afgewezen als het waterschap deze had doorgezet.

In de uitspraken van de RvSt van december 2024 is de RvSt teruggekomen op haar eerdere uitspraken uit 2019. Het toetsingskader is daarmee met terugwerkende kracht aangepast. Dat betekent dat er alsnog een Wnb-vergunning aangevraagd moet worden voor Dongemond. Daarvoor geldt de overgangstermijn van 5 jaar (1-1-2030).

Er worden in Brabant op dit moment geen vergunningaanvragen in behandeling genomen, omdat de provincie zich bezint op de consequenties van de RvSt-uitspraken. De verwachting is dat er voorlopig geen vergunningen kunnen worden verleend (ook niet op basis van intern salderen), omdat er niet wordt voldaan aan het additionaliteitsvereiste. Daarvoor dient er eerst een aanpak te zijn uitgewerkt (door de provincie en/of het Rijk), waar een geborgde daling van de stikstofdepositie in zit. Pas daarna kunnen er weer vergunningen worden verleend.

Daarnaast geldt voor rwzi Dongemond net als bij Nieuwveer: als het waterschap de komende jaren nieuwe projecten willen uitvoeren die iets wijzigen in de stikstofuitstoot (en -depositie) van de rwzi (niet zijnde beheer en onderhoud), dan moet daar een vergunning voor worden aangevraagd. Nieuwe investeringen kunnen zodoende vertraging oplopen, zolang er in Brabant niet aan het additionaliteitsvereiste wordt voldaan.

Voorlopige conclusie consequenties uitspraken RvSt:

Op de korte termijn heeft het waterschap een aantal inrichtingsprojecten die hinder ondervinden van de uitspraken van de RvSt. Per project wordt gezocht naar oplossingen. Als deze niet worden gevonden, dient een project tijdelijk stil te worden gelegd.

Voor de rwzi's is de situatie anders, omdat het niet alleen gaat om (tijdelijke) stikstofdepositie in de aanlegfase, maar ook stikstofdepositie in de gebruiksfase. Met name op Nieuwveer en Dongemond is sprake van een knelpunt/risico, omdat de vergunningen niet (meer) op orde zijn.

Het waterschap blijft intensief in gesprek met de provincie, zowel over de situatie op de zuiveringen, over individuele projecten die vastlopen en over (beleids)ontwikkelingen op het gebied van stikstof in het algemeen. Voor alle geprogrammeerde projecten die niet onder een vrijstelling vallen, voert het waterschap een Aerius berekening uit, zodra de projectvoorbereiding voldoende gereed is.

In 2023 heeft het waterschap een Handelingskader stikstof opgesteld, met als doel om een helder kader te schetsen hoe we als waterschap omgaan met het stikstofvraagstuk in lopende bouwprojecten, de programmering en de bedrijfsvoering van waterschap Brabantse Delta. Dit handelingskader wordt de komende periode geactualiseerd.

Uitspraak rechtbank zaak Greenpeace tegen de Staat

De uitspraak van de rechtbank in de zaak Greenpeace tegen de Staat heeft op dit moment nog geen directe consequenties voor het waterschap. Deze kunnen wel ontstaan als gevolg van het pakket nieuwe stikstofplannen, dat door de ministeriele commissie onder leiding van premier Schoof wordt uitgewerkt. Denk aan versnelling van het herstel van N2000 gebieden, waarvoor naast een afname stikstofdepositie ook hydrologische maatregelen nodig zijn.

In de brief die de Unie van Waterschappen op 10 februari 2025 aan de ministeriele commissie heeft gestuurd, uit zij haar zorgen over de gevolgen van de uitspraken voor de projecten van de waterschappen, zoals dijkversterkingen en KRW. Ook roept de Unie het Rijk op om te komen met een integrale aanpak om te werken aan systeemherstel in de gebieden rondom de Natura 2000 gebieden.

Geen eenzijdige focus op stikstofreductie, maar tegelijkertijd werken aan het verbeteren van het watersysteem als noodzakelijke randvoorwaarde voor het bereiken van de N2000 instandhoudingsdoelstellingen. De waterschappen bieden daarbij hun kennis en uitvoeringskracht aan, om bij te dragen aan een geborgde route naar natuurherstel, om zo de vergunningverlening in Nederland weer mogelijk te maken.

Samenhang met verdere uitwerking aanpak Ruimte voor Landbouw en Natuur (RLN)

In de mededeling van 24 december 2024 (856443) is het AB geïnformeerd over een aantal kamerbrieven die de contouren van de nieuwe aanpak Ruimte voor Landbouw en Natuur van de minister van LVVN schetsen. Over de verdere uitwerking van deze contouren zijn nog geen nieuwe brieven verschenen. In de brief van november 2024 werd aangegeven dat de minister in het voorjaar van 2025 de contouren van de aanpak RLN verder gevuld wil hebben om met de Tweede Kamer te bespreken. Het is op dit moment onduidelijk hoe de verdere invulling van de aanpak RLN zich verhoudt tot het maatregelpakket dat door de ministeriele commissie onder leiding van premier Schoof wordt ontwikkeld (het pakket met nieuwe stikstofplannen, zie hierboven).

3. Aanpak Landelijk Gebied (ALG)

Op 4 februari 2025 heeft het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant (GS) een Plan van Aanpak Landelijk Gebied vastgesteld ([Aanpak landelijk gebied - Brabant](#)). In dit plan beschrijft de provincie de bestuurlijke kaders en richting voor de wijze waarop de provincie samen met partners wil werken aan de opgaven in het landelijk gebied. Kort gezegd kan worden gesteld dat de ALG het alternatief is voor het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG), het traject waarmee de provincie eind 2024 is gestopt na het wegvallen van het NPLG en het Transitiefonds Landelijk gebied (zie AB-mededeling 838014, okt. 2024).

Met de ALG richt de provincie zich op het versnellen van de uitvoering in gebieden waar dat voor doelbereik op de Vogel en Habitat Richtlijn (VHR) en Kaderrichtlijn Water (KRW) het hardst nodig is. Dit draagt bij aan de stappen die nodig zijn om Brabant open te houden. Dit geldt met name voor de N2000-gebieden en KRW-lichamen, maar ook daarbuiten kunnen natuur- water en bodemmaatregelen bijdragen aan het nodig doelbereik. Met de Aanpak Landelijk Gebied zet de provincie Noord-Brabant in op twee parallelle sporen:

➤ **Spoor 1: Het versterken van de uitvoeringskracht in het landelijk gebied**

De provincie nodigt de 12 GGA-gebieden ([Home - groenblauwe gebiedsgerichte aanpak | GGA groen blauw](#)) uit om versneld met plannen en voorstellen te komen die op korte termijn bijdragen aan doelbereik in die gebieden. Ook werkt de provincie actief mee aan het oplossen van knelpunten in (lopende) uitvoeringsprojecten die bijdragen aan N2000- en KRW-doelstellingen. Ten slotte staat de provincie open voor initiatieven van derden (al dan niet buiten gebiedsprocessen), casussen en pilots, die een bijdragen kunnen leveren aan doelbereik.

➤ **Spoor 2: Het actualiseren en concretiseren van de opgaven**

Bij de start van de GGA-gebiedsprocessen in 2021 zijn opgaven meegegeven aan de GGA-gebieden. Deze zijn ondertussen deels gerealiseerd door projecten binnen en buiten die gebieden, maar de doelen zijn nog niet bereikt. Soms zijn de opgaven zelfs groter geworden en zijn er nieuwe opgaven bijgekomen, o.a. door de uitkomsten van de Natuurdoelanalyses (nda's). De provincie gaat daarom werken aan een geactualiseerd en geconcretiseerd beeld van de opgaven voor gebieden en partners ten behoeve van de planvorming, planuitwerking en uitvoering. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen prioritaire en secundaire doelen. Belangrijke constatering voor het waterschap is dat zowel de waterkwantiteitsopgaven (onder andere aanpak van verdroging) als de waterkwaliteitsopgave (KRW) als prioritaire opgaven zijn benoemd.

Voor de actualisering en concretisering van de opgaven per gebied is een aantal beleidsmatige bouwstenen nodig die reeds in ontwikkeling zijn. Dit gaat om de BOS 2.0 (reeds vastgesteld), nda's (besluitvorming Q1 2025), Addendum op het RWP (besluitvorming Q1 2025), KRW-impuls Brabant (besluitvorming Q2 2025). Ten behoeve van wettelijk doelbereik zijn overgangsgebieden rondom N2000-gebieden noodzakelijk. De provincie werkt aan een zogenaamd 'vrijwillig programma onder de Omgevingswet' waarin de aanpak voor overgangsgebieden wordt uitgewerkt. Besluitvorming hierover is voorzien in Q2 2025. In het programma Overgangsgebieden zal worden aangegeven welke mogelijkheden, maar ook beperkingen er nodig zijn om in N2000-gebieden tot doelbereik te komen (onder andere op het gebied van water). In samenhang met het programma Overgangsgebieden wordt ook een perspectief geschetst voor de landbouw in deze gebieden.

In de ALG geeft de provincie een eerste doorkijk naar de financiering van de maatregelen die nodig zijn voor het realiseren van de prioritaire opgaven. Om extra impulsen aan het landelijk gebied te kunnen geven is het vertrekpunt om de middelen uit het Landelijk Programma Natuur (LPN) en de

koplopermiddelen (reeds toegekende no-regret middelen uit het Transitiefonds Landelijk Gebied) zoveel mogelijk in samenhang te programmeren. Leidende principes daarbij zijn:

- Gebieden krijgen bij de 1e uitvraag een indicatieve bandbreedte qua bedrag, waarvoor het gebied met uitvoeringsvoorstellen kan komen. Doel is om alle 12 gebieden vooruit te brengen;
- De beide specifieke uitkeringen (SPUK's LPN en no-regret) hebben deadlines voor wanneer uitvoering gereed moet zijn (voor LPN is dat 2032 en voor de no-regret middelen is dat 2028). Prioriteit zal daarom gegeven worden aan uitvoeringsprojecten die binnen deze termijnen gerealiseerd kunnen worden;
- De provincie verwacht dat partners zich ook maximaal inspinnen om en duidelijkheid geven over hun financieringsmogelijkheden.

Verder geeft de provincie in de ALG aan dat naast financiële middelen ook (grond) instrumenten onmisbaar zijn om in gebieden tot realisatie te komen. Voor de provincie is geen instrument onbespreekbaar als dat voor doelbereik in een gebied noodzakelijk is. Om de gezamenlijke uitvoeringskracht verder te versterken gaat de provincie in gesprek met waterschappen en gemeenten over de inzet van (grond)instrumenten.

Tot slot geeft de provincie aan dat de ALG vraagt om een aantal organisatorische en governance doorontwikkelingen. De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

- Versterking van de uitvoeringskracht in de provinciale organisatie met gebiedspartners en in het bijzonder de medeoverheden (gemeenten en waterschappen);
- Integrale ambtelijke advisering op wettelijk doelbereik, ruimtelijke inpassing en bedrijfsvoering;
- Bestuurlijke en ambtelijke governance structuren die aansluiten bij de Aanpak Landelijk Gebied (specifiek overleg met medeoverheden).

Duiding mogelijke impact voor het waterschap

De vaststelling van de ALG heeft direct gevolgen voor het waterschap. Enerzijds omdat de provincie met de ALG de koers, ambities en opgaven voor het landelijk gebied schetst. Ook wordt aangegeven hoe de ALG samenhangt met sectorale beleidsontwikkelingen, ontwikkeling van instrumenten, samenwerking met medeoverheden en de financiële strategie. Deze algemene koers en de uitwerking daarvan heeft in brede zin impact op de samenwerking tussen provincie en waterschap (o.a. in kaderstelling, beleidsontwikkeling en financiering).

Daarnaast het de ALG ook direct gevolgen voor de GGA-processen waar het waterschap partner in is. In totaal zijn er 12 GGA-gebiedsprocessen, waarvan er vijf deels of in z'n geheel in het beheergebied van Brabantse Delta liggen. Dat zijn: Brabantse Wal, Ulvenhouts Bos, Regte Heide/Riels Laag, Westelijke Langstraat en Loonse en Drunense Duinen. In deze vijf gebieden neemt het waterschap zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan het gebiedsproces. In de gebiedsprocessen is de afgelopen jaren gewerkt aan een verkenning van (resterende/aanvullende) opgaven en gezamenlijke visievorming. In veel gevallen werd er gelijktijdig ook gewerkt aan maatregelen die al mogelijk waren vooruitlopend op de visievorming.

Het Rijk heeft aan de provincie middelen toegekend voor natuurherstel (LPN) en middelen vanuit het Transitiefonds voor onder andere watervasthouden en afwaardering van grond. Met de vaststelling van de ALG heeft de provincie een deel van deze middelen indicatief verdeeld over de 12 GGA-gebieden. Er is een brief aan de GGA-partners gestuurd (een aparte brief per gebied) waarin een toelichting op de ALG is opgenomen en wat dit betekent voor het gebiedsproces. Ook wordt in de brief een uitvraag aangekondigd. In de tweede helft van februari wordt een vraagspecificatie met nadere technische

informatie en een format naar de ambtelijke overlegtafels van de GGA-processen gestuurd. Daarop kunnen partijen plannen en voorstellen uitwerken, die op korte termijn bijdragen aan doelbereik in de gebieden. De provincie gaat deze voorstellen beoordelen. Als voorlopige kade heeft de provincie een indicatieve toedeling van de no regret en LPN-middelen per gebied opgenomen in de brief. Deze is als volgt:

Gebied (bedrag x € 1 mln.)		Bovengrens indicatieve bandbreedte no- regret + LPN in mln.	Ondergrens indicatieve bandbreedte (in mln.) alleen LPN
1	Brabantse Wal	€ 13	€ 3
2	Ulvenhoutse Bos	€ 7	€ 2
3	Langstraat	€ 10	€ 3
4	Loonse en Drunense Duinen en Leemkuilen	€ 13	€ 3
5	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	€ 8	€ 2
6	Kampina & Oisterwijkse Vennen	€ 17	€ 4
7	Regte Heide & Riels Laag	€ 8	€ 2
8	Kempenland-West	€ 12	€ 3
9	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	€ 17	€ 4
10	Strabrechtsche Heide & Beuven	€ 16	€ 4
11 en 12	Deurnsche Peel & Mariapeel, Groote Peel en De Bult	€ 30	€ 8
Naar onderstaande N2000-gebieden gaan enkel LPN-2 middelen			
	Biesbosch	€ 1	€ 1
	Oeffelter Meent	€ 0.9	€ 0.9
	Krammer-Volkerak	€ 0.4	€ 0.4
	Weerter- en Buderlerbergen & Ringselsven	€ 2	€ 2
	Bosschuizerbergen	€ 0.6	€ 0.6
Totaal		€ 155	€ 42.9

NB. Vanuit andere budgetten die in het gebied kunnen landen, zullen in de komende jaren naar verwachting nog meer projecten worden gerealiseerd. Ook hiervoor is het wenselijk dat een inventarisatie wordt gemaakt in elk GGA-gebied.

Eerste reactie van het waterschap op de ALG:

- Het is positief dat de provincie ondanks het wegvallen van het NPLG een integrale aanpak heeft vastgesteld voor de opgaven in het landelijk gebied en daarmee de toegekende Rijksmiddelen zo efficiënt mogelijk beschikbaar wil stellen ten behoeve van het realiseren van opgaven;
- De provincie geeft prioriteit aan KRW-opgaven en hydrologische maatregelen. Dat is voor het waterschap erg belangrijk;
- Het waterschap vraagt de provincie om betrokkenheid bij het formuleren van maatregelen en voorstellen, vanuit de meerdere rollen die provincie heeft. Dat is naast een toetsende rol of de voorstellen voldoen aan de gestelde criteria, ook een rol als trekker van de GGA-processen, een rol als verantwoordelijk overheid voor het realiseren van de N2000 opgaven, een rol op het gebied van ruimtelijke sturing en ruimtelijke ordening en een rol op het gebied van economie en leefbaarheid in het landelijk gebied.
- In de GGA-processen is de afgelopen periode al gewerkt aan het formuleren van maatregelen die nodig zijn voor het behalen van de N2000 doelstellingen. In sommige gevallen zijn deze al concreet, in andere gevallen dienen maatregelrichtingen nog verder te worden uitgewerkt tot concrete plannen. Via deze processen gaat het waterschap de komende weken en maanden werken aan concretere voorstellen. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de haalbaarheid en consequenties voor het waterschap. Zowel in personele zin, als in financiële zin en in relatie tot andere opgaven (zoals het tijdig realiseren van KRW-maatregelen);
- Ook kijkt het waterschap of er kansen zijn voor maatregelen in andere gebieden, die vanuit wateropgaven belangrijk zijn, maar niet direct gekoppeld zijn aan het herstel van N2000-gebieden.

4. Samenvattende conclusie

Een integrale en gebiedsgerichte aanpak staat voor het waterschap voorop. Sectorale sturing, zonder oog voor consequenties voor andere opgaven, kan ons van de regen in de drup brengen. Zoals bijvoorbeeld de negatieve consequenties voor wateropgaven als er te sectoraal op stikstofemissiereductie wordt gestuurd, waardoor grasland verdwijnt en daar intensievere teelten voor in de plaats komen.

Het bestuur hanteert als algemeen uitgangspunt dat het waterschap alleen gebiedsprocessen trekt waar de hoofdopgave 'water' is (hydrologie, waterkwaliteit, etc)

Aandacht voor realisme, haalbaarheid, uitvoerbaarheid, maakbaarheid en financiering. En voor consequenties onze wateropgaven (zowel positief als negatief).

De opgaven in het landelijk gebied vragen steeds meer om ruimtelijke keuzes en sturing op grondgebruik. Het waterschap verwacht van de provincie en gemeenten dat we daar samen in optrekken en dat ieder vanuit zijn eigen rol(len) en verantwoordelijkheden (complementair en afgestemd met elkaar) daarin afwegingen maakt, beslissingen neemt, instrumentarium inzet en bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven.

We blijven als waterschap de ontwikkelingen goed volgen op verschillende niveaus: Unie, provincie, gebiedstafels, intern.

Datum: 27 februari 2025

Naam schrijver: Y. de Hond